

Forfatter: ?

Titel: Sandfærdig Underretning om en besynderlig Comete som er seet i Æbletoft sammenskrevet af Arve Andersen med hans hosføyede politiske Anmerkninger.

Citation: ?: "Sandfærdig Underretning om en besynderlig Comete som er seet i Æbletoft sammenskrevet af Arve Andersen med hans hosføyede politiske Anmerkninger.", i ?: *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 12*, P.H. Høecke, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_012-shoot-workid2_012_005.pdf (tilgået 16. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 12

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

↶

Sandfærdig Underretning om en besynderlig Comete som

↶ er seet i Æbletoft

↶ sammenskrevet

↶ af

↶ Arve Andersen

↶ med hans

↶ hosføyede politiske Anmerkninger.

↶ Kiøbenhavn,

↶ trykt hos Paul Herman Höecke 1772.

2

3

↶ Jeg Arve Andersen, Barnfødt i Æble- toft, beliggende i Europa, jeg vil her- med berette Læserne en besynderlig Tildragelse, som er skeet i bemeldte min Føde-Bye.

↶ Det er vel alle christelig sindede Læsere bekendt, at Cometer og Tegn paa Himmelen ere Forvarseler om mærkværdige og betydelige Tildragelser. Dette kunde af Historien oplyses med mange betydelige Exempler, men forme- delst min saare ringe Kundskab i samme, vil jeg lade det fare og allene anføre et Exempel, som jeg i min Ungdom har seet og bestod da de i: Nemlig et halvt Aar for min Salig Fader Anders Arvesens død hente det just i Jule Ugen, at min Moder en Aftenstund gik ude paa Gaarden, og blev hun da vaer paa Him-

4

↶ 4

↶ melen en rund Figur i Form af en Jule-Kage, hun kaldede os alle ud at see derpaa; vi saae da i nogle Minuter at den brændte gandske klarskinnende paa den ene Side, derpaa vendte den sig om og blev kullsort paa den anden, givende en stærk Røg af sig. Min Moder som en fornuftig Kone gjorde sig herover adskillige Betænkninger; men min Sal. Fader, som var lidt letsindig, loe deraf(Gud forlade ham den Synd!) Hvad skeede? Dagen efter som var lille JuleAften, bagede min Moder Jule-Kager; men Hør hvad Fanden havde at bestille, da Kagerne havde staaet en halv Time i Ovnen og vare meget skiont stegte paa den eene Side, bleve de i mindre et Qvarteer gandske Kul-brændte paa den anden. Nu begrebe vi alle hvad Synet skulde betyde, og hvo kan nægte at det en var en Forvarsel om denne forestaaende Ulykke. Dette maae da være Beviis nok paa Cometer-nes Forvarsel.

↶ Nu vil jeg skride til Hovedsagen i min Beretning; give den ey maatte betyde os eller vore Efterkommere noget ondt.

5

↶ 5 Det seer mørkt ud i disse Dage.

⌘ Det var just en Tirsdags Aften Klokken omtrent halv Nie, at jeg gik ud i min Gaard, for reverenter talt, at see om min Port var lukket, og just i det jeg stoed og flog mit Vand fra mig, blev jeg vaer at det blinkede saa stærkt paa Himmelen, som om det kunde have Lynet. Jeg tænkte og i Førstningen at det havde været Lynild; det blinkede saaledes 3de Gange, derpaa blev seet en rødagtig Plet paa Himmelen, ikke større end en lille Æbleskive den voxede mere og mere, og inden 6 Minuter blev den 3 Gange saa stor som en ordinaire Pandekage. Jeg gik hen og kaldte paa et Par af mine Naboer, vi stode et Øyeblik og saae paa den, den begyndte da at forandre sig og fik en blegere Couleur; thi i Førstningen var den blusrød. Derpaa kom der tvende sorte Tverstræger over den, ligesom man vilde skiære en Pan- kage tvende gange over og dele den i 4 lige Dele. Denne himmelske Pandekage, om jeg saa

6

⌘ 6

⌘ maae sige, var nu i 4 lige Deelee; men nu skal Læserne faae mere Mærkværdighed at høre: I den Deel som vendte imod Sonden var at see adskillige Skikkelser, ligesom Høye og Bierge af Ild og Røg sprudende, der snart hævede sig op og snart faldt, snart var en Deel lys og glimrende som en stor Ild, snart mørkt og sort fom en Jord-Plet, de toge af og til og denne Omvexling varede saa længe Cometen var paa Him- melen.

⌘ Paa den Østre Side, flød noget hvidag- tig frem og tilbage ligesom et stille Vand, da det havde flydet nogen Tid, begyndte dets Bevægelse at blive heftigere og inden 2 a 3 Minuter saae det ud som en stærk brusende Søe, deb hævede sig efter Øyesynets Gisning over en heel Alen i Høyden; men da den var paa det højeste, sank den med Engang dg blev borte, og paa det Sted den havde ladet sig tilsyne, var da at see ligesom smaa brændende skielven-de Luer af adskillige Couleurer, da de en føye Tid havde spillet, brød altsammen pludselig ud i en stor Flamme, som steg høyt op men i det samme blev borte og da hørtes et stærkt Knald

7

⌘ 7

⌘ ligesom et Canon-Skud og en sort Røg opsteg paa Steden. I det samme man hørte Knaldet, syntes det for Øyet som Hele Cometen heftig rystede.

⌘ Paa den Vestre Side syntes en Figur, at see til som den halve Maaned, den skiftede adskillige Farver, snart var den blodrød snart sort, snart bleg over den ene halve Deel. Ligefor den stod en Figur næsten som en Ørn, der stod ligesom den huggede efter denne Maane, som engang syntes at være lige i Ørnens Neb; men i det samme lod sig i Maanen tilsyne en Lillie, som kastede Ild og Røg op af sin Top, og da blev Maanen igien lidt lysere og Ørnen begyndte ligesom med Kløerne at gribe efter Lil- lien; men dens venstre Kloe begyndte at blusse som en Ild, og inden et Øyeblik saae den ud som den var kulsort og forbrændt.

⌘ Paa den anden Side skraas over for Maanen, sad noget i Skikkelse som en Biørn. Den veltede sig af og til, stoed snart paa Bag-snar paa For-Benene, snart laae den paa Siden snart paa Ryggen, af Munden paa den

8

⌘ 8

⌘ udflye en Sværm ligesom af Granater, Ra- qvetter og Ildkugler, af dens Bug kom der ud adskillige hæsleige Gestalter, ligesom Drager, Ugler og Ravne, der sværmede omkring den en Tid men bleve borte, endelig syntes Biørnen at lægge sig plat ned, og da var det ligesom 3de Ørne komme og reve hele Bagdelen af den; strax efter syntes adskillige Gestalter ligesom af Løver, Heste og Havmænd at forsamle sig om Ørnene, og da hørtes en stor Bragen og megen Ild blev udspyet af Cometen, hvis Straaler og Røg opfyldte den heele Luft- Kreds, og gjorde Cometen usigtbar med en tyk Taage.

⌘ I den 4de Part af Cometen som vendte imod Norden, saaes følgende: øverst imod Cometen Ring, stoed en Cirkel af blegskinnende Farve, og midt i den stod et ildrød Postyr af Dannelse som et stort Latinskt H. Tæt derved var en Mørkagtig Skygge, som strækkede sig hen imod Vesten, og ved Enden hvor Skyggen ophørte stod en gandske blodrød Figur i Form af et K. Og dernæst stode fire Løver, at see til, som spyede Ild ud af deres Halse imod en Løve, en

9

⌘ 9

⌘ Ørn og et stort Skib. Der bag om igien stod en stor kulsort Figur, ligesom et P. Endelig fremkom pludselig en Figur som en Oxe, den stod ligesom den videde Hornene imod den ene Løve og ligesom den med Bagbenet vilde støde til Skibet, men den vendte Siden til de 4 Løver. I det samme syntes det store sorte P at blive faa stort at det skiulte alt det andet, og hist og her blinkede allene en Lue og mellem hvert opstod en

tyk Røg, ligesom af en stor Bygning som Ilden kan have fortæret, og i hvis Ruiner endad Ilden ulmer naar den ey tilgavns er slukket.

☒ Dette hele Syn varede hen imod Klokken 11 1/2 Slet, og da var en mere af Cometen at see, men den blev borte; thi vi stode over en heel halv Time og stirrede, forventende at den skulde komme igien, men forgjæves.

☒ Syv Aftener efter hinanden lod dette sælsomme Tegn sig see pag Himmelen, ligedanne som forhen er berettet i alle Maader.

☒ Jeg uværdige og mine Naboer, Mogens Andersen og Lauritz Nielsen vare de første som bleve det vaer, endskiønt det samme Aften

10

☒ 10 blev seet, men dog noget sildigere, af 3 a 4 andre godt Folk i Byen og i Besynderlighed af Lave Snedker, som med 4 af sine Svenne, alle troeværdige og behøvlede Folk, som tillige med mig kunde være Vidner om det gjordes fornøden, som det ey giør; thi saasom vi allesam- men Dagen efter fortalte det, saa bleve alle de andre Byens Folk opmærksomme, og i de paafølgende 6 Aftener blev Cometen seet af alle Mand store og smaa, som findes i gandske Æb- letoft.

☒ Saasom jeg er kyndig i Pennen (thi jeg skrev Mandtal i hele 3 Aar da min Fader levede), saa har jeg efter gode Venners Tilskyndelse forfattet dette i Pennen til Menigemands Beste og Efterretning, samt til nøyere Eftertanke og Forklaring for de lærde Mænd paa de høye Skoler, som med Himmelen Løb og dybe Tings Randsagelse ere bevandte og i samme vel studerede, og altsaa nødvendig maae kunde forstaae og udtyde hvad saadant forunderligt Syn og slig en græsselig Comete skal betyde, som vist er noget Merkværdigt; thi omsonst sees ey saadanne Forvarsler og Tegn. Give kun det

11

☒ 11 ikke maatte betyde os noget ondt, det kunde være ligemeget om hele Verden forgik naar vi allene bleve reddede.

☒ Min Gienboe Søvren Jespersen Blok- kedreyer, som er en gammel dybsindig og forstandig Mand, har udlagt mig sine Tanker om dette Syn, og jeg maae tilstaae de ere meget rigtige og overensstemmende med Cometens underlige Figurer. Haarene staaer ret paa mit Hoved, naar jeg hører hans Udleggelse. Jeg har foresadt mig at jeg vil antegne dem i Pennen, efter hans egen Mund; naar han kommer til mig om Søndags Aftener og smøger en Pibe Tobak, da skal jeg formaae ham til at sige mig til, og dersom jeg kan gjøre Menigemand nogen Fornøyelse dermed, da vil jeg bekiendt- gjøre dem ved Trykken. Maaskee denne gamle brave Mand kan treffe Forklaringen ligesaa nøye som de Høylærde; thi omendskiøndt han ey et saa belæst saa er han dybsindig, og jeg har tidt hørt sige, at de meget studerede ere ofte, med Permission at sige, saa forspregte og forprop-pede af Lærdom, at de somme Tider slet intet kan faae ud, og en Deel ere saa egensindige at

12

☒ 12 de endelig skal imødsige andres mening, om de skulde døe paa Stødet, allene for at vise sin Lærdom. Ja om jeg tør bekiende det reent ud, da har jeg hørt at en Deel Lærde slet ikke troe paa Cometer, men ere saa ugudelige, at de drive Spot med alle dem som ville gjøre nogen Udlæggelse derover. Er det Sandhed, da bevare os vel fra saadan Lærdom, tusinde Gange heller vil jeg leve og døe en enfoldig Mand og blive ved den rene Troe, som vore gamle gode Forfædre og saa mange skikkelige Folk endnu have, hvilke ere eenstemmige med mig deri, at Cometer betyde noget særdeles som enten skal hænde visse Huse, visse Folk, visse Stæder eller og hele Riger. Gud bevare vort kiere Ebletoft!

13

☒ 13

☒ Arve Andersens

☒ politiske

☒ Anmærkninger.

☒ Jeg har af lang Erfarenhed iagtaget, at Overdaadighed er Skade for et Land, paa Grund deraf burde det gandske forbydes at ey Mandfolkene maae bære saa lange Klæder som nu, ey heller Fruentimmerne mere end tvende Skiørtcr, i den Sted de nu bære 3 a 4, og see saa tykke ud neden til som en Tromme.

☒ Hvor mangen god Alen Klæde vilde ey spares, naar Mandfolkenes Kioler bleve kortere, og hvor mangt et

Stykke Toy af adskillige Sorter, kunde ey blive i Behold naar Fruentimmernes Skiørter bleve færre? Saa havde ey Fabriqverne nødig at arbejde op saa meget Løn, og hvor mangen blank Daler i Arbejdslen blev da en giemt, jeg vil ey tale om al den Uld, Silke med mere raae Materier, som bleve menagerede og nu koste store Penge at anskaffe og forarbeyde. Ey allene Mandfolkene

14

✂ 14 Kioler og Fruentimmernes Skiørter, men al anden Mands-og Fruentimmer-Dragt, som er vidtløftig og gaaer meget Tøy i, burde infdkræn-kes, ja efter mit Skiønnende, burde ey Mand- folkene gaae i andet end Vester med Ærmer i og Fruentimmerne med Trøyer. Ingen Rokkelor, ingen Satout, ingen lang Kiole, ingen viid Ærmekeabe, ingen Adriene, ingen Mantoe bør være iblandt os, Overdaadighed hører Diævelen til.

✂ Dette er een Post; ligesaa tykkes mig og at Soldaternes Gevæhr-Piber burde være lidt mindre, og Klingerne i deres Kaarder lidt kortere; thi saa bleve de lettere at bære og derved sparedes en Hoben Jern, som naar det blev solgt, temmelig bødede paa Arbejdslønnen.

✂ Man klager over at Brødet er dyrt, men hvorfor er det tilladt at holde saa mange StadsHeste og Vogn-Hopper, hvor mangen Skoste og hvor mangt et Stykke Brød tære de ey, som fattige Folk kunde have at leve af, og hvor u- tallige mange Tønder havre farer i Bugen paa Hestene, som kunde bedre anvendes, hvor meget

15

✂ 15 Sædeland forbruges en til Havre? mon der ey kunde voxer Rug? See mere herom hos den patriotiske Tilskuer.

✂ Hvorfore have vi saa stor Mangel paa Kiød? Jo, fordi vi æde saa mange Stege. Naar en Mand som har nogenledes stor Familie steger 6 a 8 pd. Kiød, da kan han ey dermed mætte sine Folk, han maae have noget til; derimod kaager han Suppe derpaa, saa faaer de alle nok; derfor burde det efter mit Begreb aldeles forbydes Menigemand at æde Steg, som for andre Ting saa og for det velsignede meget Smør, som medgaaer ved saadant og andet Misbrug. Brændet bliver og ved saadan Handel dyrt; thi jeg kan kaage 2 Supper med det jeg steger en Steg med, det gaaer alt fra den fattiges Mund og saadan Overdaadighed burde hemmes.

✂ Hvorfore ere Penge og Sølv saa rart? jo fordi man fører bort til China alt det Sølv og alle de Specier eller hele Sølv-Penge man kan overkomme, og kiøber unyttigt Snavs og PotteSkaar igien for dem. Kunde vi ikke ligesaa vel

16

✂ 16

✂ bruge vor egen Salvie, Røllike og Ærenspris, som de kostbare Chinesiske Theer ? jeg tænker jo. Hvorfore skal vi endelig drikke af fremmed Porcelain? er vores Mund finere end Forsædrenes, var en vort eget Steentøy, Tin og saadant godt nok.

✂ Vil vi have Penge igjen, da er mit ringe Raad, at man tillader enhver Mand som eyer Sølv, at lade det mynte NB. med Kongens Mynt, Præg og Stempel og efter den almindelige Gehalt, dog faaledes at Sølvets Eyere selv beholdt Fordeelen ved Myndtningen, forstaae, noget taaleligt for Myntens Laan burde erlægges.

✂ Troe mig denne Fordeel vilde tillukke enhver som eyede noget Sølv at lade det mynte. Ligesaa burde strængelig forbydes, at ingen maatte bruge Sølv Spænder, Kaarder, Thee- og Caffee-Kander, eller saadant overdaadigt Sølv- Tøy; dette tillige med Mynte-Friheden vilde vist skaffe os en anseelig Deel klingende Myndt.

✂ Dog skal mit ringe Raad være: ifald saadan Mynten bliver tilladt, der da paabydes at ingen maae mynte større Stykker end høyst 4 Skillinger og saa ned efter; thi Rixorter og 10 Skillinger blive practicerede ud af Landet og omfagne paa fremmede Myndter, derved tabe vi dobbelt. Ney, da priser jeg vore nye eneste Skillinger, der skal vist ingen finde sin Regning ved at slaee dem om. Dem beholde vi vist til de ere gandske udstidte.